

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin Meșinca
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cho.
Editura Tipo MC, Oradea - 2020

Cartea Mea e și a Ta!

ISSN 2734-6889

ISSN-L 2734 -688

Gheorghe Pituț și tematica religioasă

Prof. Dr. Maria VAIDA

Efortul scriitorului Gheorghe Pituț (n. 1 aprilie 1940 - d. 12 iunie 1991), întins pe durata unei vieți întregi, dar prea scurte, merită aprecierea postumă, justificând admirația cititorului care descoperă ambivalența viață – cultură în rândurile scrise cu frenezie și sub impulsul momentului. De aceea, scrisul lui Gheorghe Pituț abundă de prospețime, fraza este decorsetată de rigori, metafora este proaspătă, suflul ei e viu, mișcându-se elastic, înălțând sau coborând urmele unui avântat pământean ce trăia și simțea cu intensitate cultura, dar și viața. Studiile de fenomenologie spun că iluminarea conștiinței artistice începe atunci când, nemulțumiți să trăim sau să reținem, întrerupem aceste acțiuni pentru a le semnifica. Această întrerupere face posibilă funcția hermeneutică productivă a distanțării, care aduce cu sine un câmp de experiență. Câmpul acesta de experiență se manifestă prin aducerea în limbaj a unui mod de a locui și de a ființa în lume, care își cere rostirea. Este vorba de o ipostază insuficient abordată în cercetarea operei literare a lui Pituț, la care există de la volumul de debut expresia unei conștiințe de sine și embrionul matricial al unui stil original, fapt apreciat și de critica literară la vremea aceea. Acest stil propriu, dezvoltat în poezie, proză, articole de publicistică, a devenit o constantă în opera sa când transmite propriile trăiri, când creează personaje memorabile sau când face referire la scriitori români și străini. Sub condeiul său prind contur locurile, oamenii, faptele lor, și, desprinzându-se din vremea trăită, vin să ne întâmpine în umbra paradisiacă a bibliotecii.

În ceea ce privește reconstituirea epocii, a atmosferei locale și a personajelor pestrițe ce populau lumea prin care a trecut, acestea au fost realizate în publicistica și în romanele sale, dintre care unul așteaptă în manuscris un editor priceput ca să vadă lumina tiparului. Chiar și în aceste scrieri, Gheorghe Pituț rămâne același poet generos, visând o contemporaneitate mai armonioasă, minunându-se de zăpezi, decretând starea de armonie poetică a lumii, în ciuda contrastelor și contradicțiilor în care trăia lumea sa. Privirea atentă a iubitorului de artă nu uită să fixeze prin imagini vizuale, ceea ce confrății săi artiști puseseră pe pânză, pe sticlă ori pe lemn. Mediul artiștilor a fost mereu unul foarte divers, pestriț chiar, plin de orgolii și contradicții, dar Pituț a fost atent să păstreze cumpăna în echilibru perfect, având modelul cântarelor cu grâu ale strămoșilor săi. Real și obiectiv, nu putem vorbi decât la superlativ despre omul Gheorghe Pituț, un exemplu de conștiință și moralitate, cum nu se întâlnește adesea în lumea vanitoasă a artei.

Prietenia sa cu scriitorii români, dintre care amintim pe Tudor Arghezi, Nichita Stănescu, Gabriela Melinescu, Ion Lăncrăjan, Grigore Hagiu, Fănuș Neagu, Ana Blandiana, Ioan Alexandru, Dumitru Țepeneag, Nicolae Breban, Leonida Plămădeală, Dumitru Stăniloae ș.a., cu filosoful Petre Țuțea, cu graficianul Florin Pucă este dovada unei vieți trăite în armonie. I s-a reproșat adesea că nu a scris poezii de dragoste și că nu se poate decela această temă din opera sa. Este dovada clară a necunoașterii vieții și operei sale, deoarece iubirea i-a încununat existența, iar pentru ea stau mărturie în planul existenței cei trei copii, în planul creației frumoasele sonete din volumul postum *Iubita, puii albi și sfinții*, ale căror mesaj se transmite din titlu, sau *Scrisori de iubire*

din 21 de poeme, dedicate memoriei tatălui dispărut. Iubirea pentru copii este sugerată de poemele adunate în volumul *Călătorie în Uriș*, o carte deosebit de valoroasă ce face trimitere la marile mituri ale omenirii, surprinse cu gingășie și așezate sub semnul ludicului, ca în cunoscutul poem *După melci* al scriitorului Ion Barbu. Considerăm că această călătorie în Uriș devine sinonimă cu Marea Călătorie, văzută de poet ca un joc de copii, pe care putem să-l numim de-a alfabetul, deoarece inițierea parcurge pașii literelor din alfabet. Călătoria inițiată în spațiu mitic oferă eroului prilejul de a opri timpul, dar de undeva, „dintr-un cer de peruzea / privirea tatei mă văzu”. Întâlnirea fiului cu Tatăl este cauza unui „dor adânc”, răscolitor. Se pare că eroul a sosit în Valea Plângerii. Autorul face o corelație cu basmul românesc „*Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*”, prin motivele dorului, al timpului reversibil, al Văii Plângerii. Finalul brusc, prin împingere către pământ, sugerează trezirea la realitate, dar și nașterea propriu-zisă a ființei umane, după fantastica sa călătorie prin lichidul amniotic. Ultima strofă a poemului, cu valoare de epilog, accentuează motivul visului și reîntoarcerea eroului în universul imaginației autorului, adică la condiția sa de eu liric multiplu: „Când m-au găsit la pieptul verii / dormind în lanul de secară / poliția și pompierii / au spus că vin din altă țară.”

Studiile sistematice asupra literaturii noastre vechi au dovedit că dimensiunea religioasă a poeziei românești este o constantă a evoluției acesteia, constituind în multe cazuri un criteriu axiologic, făcând legătura între om și Dumnezeu, exprimând entuziasmul religios al „*celor dintâi creștini*”.¹ Izvoarele ei se găsesc în imnele și troparele creștine, în *Psaltire*, *Cântarea Cântărilor*, *Vechiul și Noul Testament*, în colindele populare care preamăresc nașterea Mântuitorului, în imnele mariane; toate acestea au găsit un spațiu creștin în Dacia și Scythia Minor. „*Seria scriitorilor străromâni, prin întinderea sa în timp, argumentează tocmai continuitatea acestei îndeletniciri (scrierea de poezie n.n.) și face din spațiul daco roman sau protoromânesc un loc integrat pe deplin în ansamblul unor preocupări ce aveau drept scop producerea cărții.*”²

Ca ființă iubitoare de Dumnezeu și de toată creația sa din natură, umanistul și omul renașterii n-a putut face abstracție de dimensiunea „*homo religiosus*” a ființei umane pentru că marile creații ale omenirii „*sunt rodul întâlnirilor cu Dumnezeu în Iubire*”³ Percepută ca o formă de comunicare a omului cu Dumnezeu, poezia românească modernă evidențiază nevoia acută a acestei componente axiologice, prin care sufletele sensibile ale marilor creatori au realizat întâlnirea cu Iubirea și cu Logosul divin, manifestată prin har și dar, pentru că „*creația se află pe drumul iubirii, primindu-și puterea din iubirea treimică și înaintând spre desăvârșirea ei în unirea cu Sfânta Treime și cu toți oamenii.*”⁴

Poetul Gheorghe Pituț a fost unul dintre discipolii laici ai Părintelui Stăniloae, bucurându-se de aleasa prietenie a marelui teolog și beneficiind, la recomandarea domniei sale, de o bursă de studii în străinătate, cum am mai spus, la Universitatea KAAD din Germania, între 1970-1972, într-o perioadă cumplită de interdicții pentru toți scriitorii români, dar mai ales pentru teologi și gânditori ca Țuțea, Noica, Steinhardt și mulți alții. „*Poezia purcede din rădăcina însăși a limbajului; ea este o vorbire originară. De aceea, când se rupe de sursele vii ale limbajului comun ea se sinucide, devine o imagine a sterilității. Nu este oare o aluzie posibilă la o asemenea eroare, ca și la o legătură placentară între poezie și limbaj în versurile lui Ion Barbu: „Că vinovat e tot făcutul / Și sfânt, doar nunta, începutul!?. Poezia e începutul omului,” spunea Nicolae Balotă.*”⁵

Puternic influențată de ideile blagiene, aflată la confluența dintre expresionism și postmodernism, poezia lui Gheorghe Pituț are și o coordonată religioasă prea puțin remarcată de critica literară. Această componentă a liricii sale se construiește în jurul unui freamăt interior aflat într-o relație permanentă cu Dumnezeu. În epoca trecută această relație a fost neglijată de către critica literară, fiind considerată un simbol precreștin ori un artificiu poetic, în sensul apropierei de marea poezie interbelică a lui Arghezi, Crainic, Voiculescu. Deși nu întâlnim scene biblice tratate liric, în poezia lui Pituț pot fi decelate anumite motive biblice din Vechiul Testament, mai precis din *Cântarea Cântărilor*, atunci când poetul descrie frumusețea femeilor autohtone care i-au cucerit pe cotropitori prin neasemuita lor frumusețe, așa cum se întâmplă în poemul amplu intitulat *Pământ: Sâni lor zburdară ca mieii pe amurg* este un vers ce seamănă uimitor cu: „*Cei doi sâni ai tăi par doi pui*

¹ Petre Vintilescu, *Poezia Imnografică*, Ed. Renașterea, Cluj Napoca, 2005, p. 9.

² Dan Horia Mazilu, în *Cuvânt înainte la Antologia 1700 de ani de poezie religioasă*, Ed. Ager, 2003, p. 6.

³ Maria Daniela Pănzaru, *Poezia religioasă românească*, Esecu monografic, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2006, p. 21.

⁴ Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol I, Ed. IBMBOR, București, 2003, p. 290.

⁵ Nicolae Balotă, *Poezia, începutul omului*, în vol. *Umanități*, Ed. Eminescu, 1973, și în revista *Poezia*, an XII, nr. 1, 2006, p. 53.

de căprioară, doi iezi ce pasc printre crini”.⁶

Alt motiv liric se realizează prin analogia dintre trupuri și turnuri: trupurile înmiresmate ale fecioarelor sunt turnuri călătoare. În *Cântarea Cântărilor* ideea apare astfel: „*Gâtul tău e turnul lui David*” (Biblia, 4, 5). S-a afirmat că în lirica lui Pituț motivele religioase au o „existență pasageră, traducând mai degrabă o atitudine ontologică, blagiană” și că sentimentul care generează aceste poeme ar fi tristețea apăsătoare din amurgul vieții, dar Pituț, din păcate, nu a ajuns la această etapă a vârstei.⁷

Tăria credinței nu este văzută ca o dogmă, ci ca un fel de atitudine umană în care ființa oscilează între îndoială și credință: omul este o ființă gânditoare, creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. O coordonată fundamentală a liricii lui Gheorghe Pituț o reprezintă poezia filosofico-religioasă. Veșnică este căutarea unui Dumnezeu ascuns, care adesea refuză a se revela și determină acea stare, argheziană am putea să o numim, de oscilare a sufletului între credință și tăgadă. Uneori nu se poate stabili niciun fel de comunicare între cei doi: eul liric și Demiurgul, omul creator devenind egalul acestuia: „*În temple vechi poate să scrie / că numai gândul e salvarea, / Materia-i o noapte mare / În temple vechi poate să scrie / De-ar fi ființe gânditoare / Ca noi sub cerurile toate / O, tragedie, libertate, / Mai sunt ființe gânditoare? / Să zbori, să zbori!- Necesitate, / Să prinzi lumina care curge / Ești mort sau cugeți, Demiurge, / Să zbori, să zbori, / Necesitate*” (Să zbori).

Eul liric pune sub semnul întrebării legătura și armonia dintre om și divinitate, armonia universală în care Ființa nu a pierdut contactul cu sacralitatea. E vorba despre acea „dramă a ființei aflată la sfârșitul unei ere teologice” despre care vorbeau filosofii ultimului secol, consecință a „rupturii naturii umane de natură, încălcării unui cod al recunoașterii fragilității condiției omenești față de perenitatea stihiei”⁸

Aici, parcă poetul se înrudește cu Arghezi, prin realismul și asprimea gândului, prin exprimarea nevoii de a exista o ordine supraindividuală în creația imperfectă și agonică ce a devenit lumea, idee pe care o surprinde în versurile din poemul intitulat „*Boală*”: *De ce-ai orânduit / atât de încurcate lucrurile? / Între bolnavi și sănătoși / puteai să faci un zid puternic / să nu se întâlnească niciodată.*”⁹ *Drama ființei se revelează din metaforele negre ale poemului: „sudoarea cântecului / unui corb / îmi ruginește fruntea*. Se pare că Dumnezeu își uită lucrarea și nu iese din „cuibul nepăsării.” Din această cauză eul liric se simte părăsit și abandonat, rătăcind printre lucruri ca un duh ce bântuie lumea în căutarea sinelui. În această situație lumea își pierde conturul, se destramă, cufundându-se în noapte, totul se risipește progresiv, reîntorcându-se la increat pe drumul extincției. Unele poeme au viziuni de-a dreptul apocaliptice, eul liric nu poate împiedica degradarea universului, suferă, disperă, trăind sentimentul că nu și-a făcut „datoria”, pentru că el consideră vina „o floare a păcatului.” Degradarea este ireversibilă și poetul asistă neputincios la apocalipsă: „*Să văd cum moare ziua -, / ce pedeapsă!*” Soarele dispare, acoperit cu „larve negre”, paturile, mânate de duhuri bântuie prin case, ornicul îngheață, șerpini intră în exuvii, izvoarele tușesc, luminile sunt atacate de un colb gălbui, demonic parcă, „*iar peste noi / învesmântat cu lumea / singur / ascuns perfect sub masca / lucrurilor trecătoare / trăiește-n cuib etern / pur / Animalul fără trup / și numai din voința lui / de-a fi / indiferent la ce se-ntâmplă / vibrează fără patimă / însă egal / ca ochiul unui mort / deschis albastru / între table negre: / lucrarea lui îngăduie / să văd și muntele din fața mea / și un puhoi de omenire / care iese / zvârlit de gheața nopții în lumina / ce nu se vede niciodată, / căci valurile ei sunt zgura sfântă / ce curge peste noi / când ruginește Dumnezeu / în cuibul nepăsării.*” (Lumina). Destrămarea lumii și cufundarea ei în întuneric presupune ca lumina să devină o dulce amintire, iar transcendența să acționeze ca o forță de interdicție, degradându-se și dispărând, spre disperarea poetului care își simte sufletul sfâșiat prin dispariția sacrului și pierderea legăturii cu Dumnezeu. Există aici reale similitudini cu poemul blagian „*Ioan se sfâșie în pustie*” sub aspectul disperării strigătului cauzat de pierderea Dumnezeirii: „*Unde ești, Elohim?*”

Consemnând absența instanței divine, poetul constată existența unui „rău al secolului”, căruia i se împotrivesc cu toată ființa sa, lăsându-se pradă unei tristeți metafizice, a unei trăiri personale când vede „viscoalele negre ale semințiilor trufașe, pline de ură”, îndreptându-se către un sfârșit iminent, concluzia sa fiind aceea că „*suntem strălucitori și efemeri ca florile neantului*” (Din întuneric). Nu rămâne pe dinafara universului

⁶ Biblia, *Cântarea Cântărilor*, 4, 5.

⁷ Rodica Mureșan, *Gheorghe Pituț- De veghe în cuvânt*, Ed. Augusta, Timișoara, 1998, p. 139;140.

⁸ Geo Vasile, *Iubire și moarte în patria părinților*, în *Luceafărul*, 1997, nr 36, p. 17.

⁹ Gheorghe Pituț, *Noaptea luminată*, Ed. Albatros, București, 1982, p. 64.

liric al poetului ardelean nici mitul ancestral al protopărinților și al fiilor acestora: Cain și Abel, cei doi frați care au devenit legendari prin invidie și consecințele pe care le are ea asupra vieții omului. Păcatul, așa cum este îndeobște cunoscut reprezintă o pornire a firii umane ce vine din interior. Dumnezeu însuși îl numește, atunci când îl întreabă pe Cain unde este Abel, precizând că acesta, păcatul, deci, poate fi stăpânit de către om.¹⁰ Poemul lui Pituț care aduce în fața lectorilor tema aceasta în poemul ce se intitulează „Frații”: „Fratele meu are turme, / fratele meu are aur, / fratele meu are neveste / și roabe frumoase, / fratele meu e puternic și rege. / Eu am răbdare, / eu am sete, / eu am un cântec și o iubită, / ea e înaltă / și foarte blândă / și otrăvită. / Eu îmi iubesc fratele / mai mult / decât toate femeile lui, / toți câinii lui, / dar el mă scuipă / și mă alungă.”

Motivul hamartologic nu este nou în literatura română, dar este rarism în poezia modernă; observăm că intenția lui Cain a fost pozitivă, el a adus jertfă lui Dumnezeu din rodul muncii sale, cinstindu-L pe El, dar și pe fratele său, Abel. Astfel, Cain s-a poziționat în starea firească a creaturii, aceea de recunoaștere a dependenței față de creator. Păcatul lui Cain se manifestă pe orizontală, față de aproapele său, fratele, iar nu ca al părintelui său, Adam, față de Dumnezeu, pe verticală. Poetul sugerează ideea invidiei, dar aduce în planul poemului și femeia, ca o accentuare a ispitei, aurul, ca ochi al Satanei și turmele ca jertfe preferate de Domnul. Pituț încadrează motivul pe coordonatele a trei verbe: a avea, a fi și a iubi; averea, ca simbol al bunurilor pământești; existența ca semnificație a darului divin și iubirea ca sens al existenței universale. Purtând pe frunte semnul fratricid, Cain rătăcește prin lume, cu sufletul încărcat de remușcări, aflăm din Biblie, iar vocea poetului ne anunță suferința eului, dar și aroganța celui ce se credea iubit mai mult ca orice pământean: *Îmi scot iubita dintre hambare, / mi-o port anume / prin curțile lui, / vai! el n-o știe, însă o cheamă / ca-ntr-o uitare, / ca-ntr-o beție. / Nebun în nopte, cu un prieten / dintr-un oțel ascultător, / alerg pe trepte, / pătrund în case, / dar deodată mi-e foarte dor / de doamna mamă, / de domnul tată, / m-apucă somnul, abia mă port, / pe când soldatul din turn aduce / palizi în brațe, / un gând și un mort.*” (Frații) Pentru păcatul care l-a săvârșit, Cain pleacă definitiv de lângă părinții săi, el este ca și mort pentru ei, etern urmărit de sentimentul culpabilității, dar și măcinat de dorul lor; gândul și mortul, metaforele pentru divinitate și frate apar ca la personajul coșbucian, Fulger, purtat pe brațe de soldatul din turn. Atmosfera thanatică instituie regula eternei nostalgii specifice operei lui Pituț.

În lirica lui Gheorghe Pituț tema ochiului și motivul privirii sunt complementare dimensiunii religioase, deoarece ochiul, în interioritatea sa, e sinonim cu universul cosmic, iar descrierea acestei interiorități este analoagă descrierii lumii, înțelegând prin acest simbol Dumnezeirea, ca omnisciență și omniprezență. În alte religii se diferențiază ochiul drept, care reprezintă soarele și corespunde activității și viitorului de cel stâng, care corespunde pasivității și trecutului. Vechile scrieri indiene, *Upanișadele*, admit un al treilea ochi, cel frontal, al lui Shiva, corespunzând focului și îndeplinind o funcție unificatoare; ochiul frontal exprimă prezentul, simultaneitatea, permițând ca lumea și neantul să fie receptate simultan. Dicționarele de simboluri menționează: „Ochiul, organ al percepției vizuale, este în mod firesc și aproape universal simbolul percepției intelectuale”.¹¹

La poetul Gheorghe Pituț, ochiul simbolizează cunoașterea lumii prin poezie, iar această cunoaștere se poate realiza numai prin iubire, după modelul cristic al Mântuitorului: *Sudoarea cântecului / unui corb / îmi ruginește fruntea / și abia mai apuc să clipesc / de câteva ori / pentru a-mi potrivi ochii / după ai prietenilor / și să-mi șterg fața / într-o pânză de in, / căci un om cumsecade / se apropie de mine / și nu trebuie să știe / unde am fost și ce am făcut, / decât să-mi vadă ochii limpezi / și fruntea curată ca a lui.* (Boală, p. 64, vol. *Noaptea luminată*). Observăm aici elementele portretistice, dar mai ales metafora ochiului în diferite sintagme lexicale, asociate cu motive biblice evidente, precum: corbul, fruntea, clipitul ochilor, ștersul feței, pânza de in, ochii limpezi, fruntea curată ca a Lui. Omul este creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, iar aici poetul evidențiază dorința sa de a nu cădea „în gropile din suflet”, de a dobândi curățenia trupească și sufletească demnă de modelul Fiului și al Tatălui ceresc.

O statistică a frecvenței cuvântului *ochi* și a sintagmelor aparținând aceluiași câmp semantic aplicată la volumul „*Noaptea luminată*”, antologie antumă a poetului Gheorghe Pituț, ne arată că în lexicul poeziilor se folosește de 264 de ori acest simbol divin care marchează identitatea originală a liricii sale, dinamică, vie,

¹⁰ Biblia, *Facerea*, 4; 7.

¹¹ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol. II, Ed. Artemis, București, 1995, p. 363.

contemplativă și reflexivă ca însăși viața cu care ne-a dăruit bunul Dumnezeu. Legătura cu divinul nu se pierde niciodată, chiar și departe de părinții care i-au insuflat tăria credinței, în lumea cotropită de civilizația betonului: „și mie, departe, într-un mare oraș / în podul palmei drepte / sub degetul mare / îmi crește o rană / fără de muncă, fără efort, / nici măcar cel / de a strânge mâna prietenului” (Semnul).¹² **Motivul stigmatului** sugerează aici urmele cuielor din palma celui răstignit, ca o rememorare a obligației de a face bine, indiferent cum ești răsplătit; se știe că poetul avea o vorbă: „Fă binele și dă-l pe apă!”, fapt pentru care a fost considerat de ceilalți scriitori „un frate blând”, în pofida aspectului său păduros, atât de exploatat de către unii critici literari în sens peiorativ.

Există în poezia lui Pituț și unele aspecte **mesianice**, dar și elemente **imnografice** prin care eul său liric preamărește sacralitatea creației: „Cum au trăit cândva prevestirile / venirii celui însemnat, / Cum îți vei întreba părinții / dac-auzeau în amintirea lor / măcar un plâns pierdut / când tu erai aproape? / Mai adevărat / prin străbuni se știa / că **va veni un cântec / aproape mort de dorul lumii.** / Pentru ce este mereu / nici o grijă, / pentru ce vine și trece / toată puterea mea se împarte, / și cum să nu cred eu / în Dumnezeu / acestei întâmplări / prin care poate fi ce n-a mai fost, / dar și să piară, / pe când în peșterile firii / se spune o cântare surdă / că nașterea-i mai cruntă decât moartea.” (Naștere, p. 69) Cine credeți oare că este acest cântec aproape mort de dorul lumii? Mai este oare nevoie să –L numim?

Imaginea muntelui Ararat constituie un motiv recurent în lirica sa, poetul fiind preocupat de ideea salvării, lăsând deschise porțile speranței, răul și moartea dispar din lume, eul liric devine o divinitate cu puteri creatoare iubind luna, marea, mitul: *Străbat prin mii de ani de-a rândul / Până răsare Araratul / Și Noe, Arca și veleatul / Din apele ce ard roșindu-l. / Când mă întorc bătrân la tine / Văd casele pe serpentine / Cum fug de mine și s-ascund. / În munți cu norii supti în jos / Pe când în codrul cel afund / Se naște iar un om frumos.* (Nu e nimic mai bun ca gândul, vol. Când îngerii adorm pe crengi). Remarcabil titlu, nu-i așa? Iarăși întâlnim aceleași conotații care atestă dimensiunea religioasă a poeziei acestui autor român.

Remarcabile și inefabile sunt pentru a susține argumentarea noastră și poeziile incluse în volumul postum „Scrisori de iubire din 21 de poeme”, cu valoarea unor parastase dedicate timp de 7 ani tatălui poetului, Pituț Simion, Pașcu, decedat în anul 1977, 8 ianuarie, după numeroase încercări ale poetului de a-l salva pe la toți medicii renumiți din București. Niciodată nu s-a consolat după moartea părintelui său, iar dorul și-l manifestă în „Scrisorile de iubire. ”.: „Eu scriu scrisori în orice zi / mă laud că îmi merge bine, / mă plâng apoi de nu știu cine / și nici nu știu cum voi muri. / Aproape că îmi e rușine / să spun mereu a fi, a fi - / voință oarbă de-a trăi / până vei fi uitat de tine. / Nici nu mai cred că sunt curat, / altfel de ce n-aș vrea să mor / acum, aici, în acest pat / ori poate lângă un izvor / în cel mai vechi și sfânt decor; / dar cui îi scriu? Am și uitat.” (În loc de postfață, vol. Scrisori de iubire din 21 de poeme, p. 81).

Să menționăm apoi și aforismele lui Pituț care atestă cu certitudine credința acestuia în Dumnezeu și dragostea lui pentru ființele creației sau speranța în salvare: „Câtă Dumnezeire mai revarsă clopotele-n zori; Nu mai vedem bisericile cum plutesc pe ape și ne rugăm în cor să ne salveze marea. ; Trebuie admis că în adâncul ființei sale fiecare om e bun. ; Lumea este darul gândurilor bune. ; Speranța este cea mai neseacă energie; Să-l ospătezi pe cel obosit de drum și flămând fără să-l întrebi nici de unde vine, nici încotro pleacă. ; Nimic din ce e viu, fără iubire nu poate să dureze. Eu, grație iubirii tale, încep să fiu nemuritor.”¹³ Considerând aceste aforisme drept principii creștine după care și-a ghidat viața Omul Gheorghe Pituț, puțini dintre noi pot spune că le-au aplicat în vâltoarea vieții...

În concluzie, fără invocații patetice, fără zarvă, așa cum trebuie spusă rugăciunea unui bun creștin, poetul Gheorghe Pituț este în căutarea lui Dumnezeu într-un timp al interdicțiilor, iar noi „putem spune că structura poetică a lui Gheorghe Pituț comportă și acest segment cu implicații religioase ce nu se revarsă într-un discurs compact pe această temă și nu comunică extazul mistic explicit, ci doar înfiorări ale sensibilității autorului legate de căutarea divinității într-un timp descentrat și descendent.”¹⁴

Titlul foarte inspirat al lucrării d-nei Rodica Mureșan (Gheorghe Pituț - de veghe în cuvânt) sugerează importanța covârșitoare pe care o acorda poetul lucrării sale întru cuvânt, dar și faptul că acesta, cuvântul,

¹² Gheorghe Pituț, *Semnul*, în vol. *Stelele fixe*, Ed. Eminescu, București, 1995, p. 62.

¹³ Gheorghe Pituț, *De la un gând la altul*, în *Euromuseum*, nr.1, 2006, pp. 25-28.

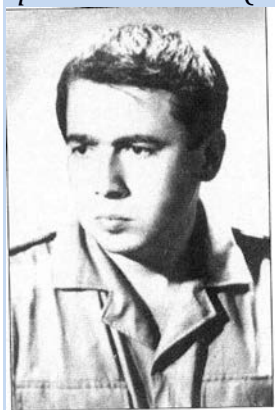
¹⁴ Rodica Mureșan, *Gheorghe Pituț - De veghe în cuvânt*, Ed. Augusta, Timișoara, 1998, p. 145.

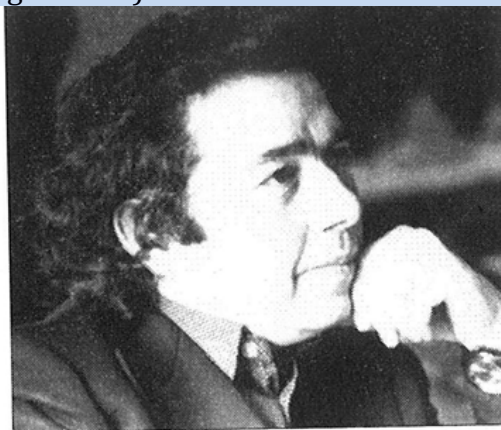
trebuie să aibă acoperire în fapte, iar despre ele vorbesc contemporanii: „M-am simțit dator să-i cunosc biografia, așa cum Pituț s-a simțit dator să-mi apere existența într-o cumpănă a vieții. El a reușit, eu am încercat.”¹⁵ Aceste cuvinte le-am spicuit din introducerea pe care tânărul Popa Emil, absolvent al Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității din Oradea, o face la lucrarea sa de diplomă intitulată: „Gheorghe Pituț- repere biografice”, scrisă sub îndrumarea profesorului, ilustru critic literar, Ion Simuț. Tânărul suferea de o boală gravă de inimă, iar poetul a cerut, cu mult curaj și cu mari riscuri pe vremea aceea, ajutorul chiar lui Ceaușescu pentru a-i salva viața. Faptele sale vorbesc despre omul Gheorghe Pituț, a cărui existență a fost o adevărată binecuvântare pentru mulți și pe care am fost onorată să-l cunosc la Beiuș, în perioada studiilor mele la Liceul „Samuil Vulcan”. De multe ori versurile sale mi-au fost cântare de dor și alean: „Mamă, n-ai vrut să fiu lemn / Să adăpostesc mistreții, / Sufletului să-i însemn / Umbra morții, calea vieții” (Dor).¹⁶ Iată încă un argument:

Deși creștinismul său nu este declarativ, nici asumat ca manieră poetică de construcție, Pituț țese în structura poemelor sale mitologeme biblice, figuri și scenarii mitice. Traseul poetic, prin titlurile volumelor publicate, poate fi citit ca un scenariu al parcurgerii vieții de sub soare a omului(umanității) intrat în cetate(dar nu o civitas Dei, ci o civitas mundi ca spațiu ontic al degradării ființei prin legea păcatului aducătoare de moarte. (...) Viziunea este sumbră, de martor al unei vine aruncate și asumate după o luptă mișească, privită numai în și din profunzimea ca într-un/dintr-un somn adânc(v. poemul Martor), al unei sentințe implacabile date de o mână și un glas - o scenă cu rezonanțele celei din Daniel cap 5, de la ospățul împăratului persan Belșatar. Și de data aceasta, secvențele reperate în textele sacre sunt resemantizate corespunzător unei mitologii proprii, prin care eul creator merit să salveze , să treacă dincolo de lucrările moarte este demascat ca cel care renunță, mult înrăit în uitări (O mână și un glas, din al doilea volum). Daniela Varvara, Mitologeme (biblice) sub ochiul neantului: Gheorghe Pituț, în vol. Mituri și simboluri biblice în poezia românească neomodernistă, colecția Universitas, seria Hermeneutică literară, Ed. Eikon, București, 2016, p. 138-140.

Poezia lui Pituț este o profundă meditație pe tema existenței divine, a celei umane, a păcatului omenesc, a frumuseții sublime de Eden trist care ne înconjoară și pe care, adesea noi, oamenii, îl maculăm prin faptele noastre. De la începuturile sale literare, poetul scrie voalat poeme creștine, poeme ale neliniștii și meditației structurate în vers alb sau în vers clasic și configurate pe simboluri care împlinesc ideatic, completează și întăresc estetic tema: îngerii, Dumnezeu, rugăciunea, crucea, icoanele, troițele, ieslea, colind, talanți, clopot, mătănii, bocet de prohod, mormânt, osânda, Cuvântul etc. Tema credinței este la Pituț o formă de manifestare plenară a divinului din om, a sâmburelui de lumină a Dumnezeirii din sufletul său de om, prezentând astfel o viziune măreață și amplă a lucrării miraculoase a spiritului în lume (George Achim).

În perioada stagiului militar

Portrete Gh. Pituț la diferite vârste și piatra funerară din Cimitirul Belu

¹⁵ Popa Emil, *Gheorghe Pituț – Repere biografice*, Lucrare de licență la absolvirea Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității din Oradea, coordonator prof. univ. dr. Ion Simuț.

¹⁶ Gheorghe Pituț, *Dor*, în vol. *Poarta cetății*, Ed. Tineretului, București, 1966, p. 34.